

LITTERATUR

JENS KNOCKE:

Kubansk resa

Carlo Gébler var åtta år när Kennedy ställdes inför de sovjetiska raketerna på Kuba. Han växte upp, i Dublin, under Fidel Castrokulten. I skolan började han svärma för Kuba, och kanske också för de kubanska "flicksoldaterna i deras minikjolar", och stavade en tid sitt förnamn Carlos. I fjol fick han tillfälle att se Kuba med egna ögon. Under några månader körde han sin hyrda bil genom detta sägenomspunna land.

Carlo Gébler: **Driving Through Cuba.**
Hamish Hamilton, London 1988

Men innan dess hade han läst på ordentligt, så ordentligt att han, som han säger, var fullt medveten om att han tog med sig sitt kulturella bagage. Dilletant är han inte, om man, med den franska definitionen, därmed menar någon som inte kan se svårigheterna: denna "bilturist genom revolutionen" är fullt medveten om alla svårigheter.

Hans spanska är inte perfekt (och förlaget har inte velat kosta på en spansk korrekturläsare), hans fru blir allt mer gravid, den lilla dottern ramlar och skadar sig, den hyrda bilen krånglar, och att köpa bensin är inte det enklaste. I tio veckor lever familjen mest på pizza och någon sorts rysk vinäger-sallad. Vatten saknas på nästan alla hotell.

Carlo Gébler beskriver vad han ser, hör, smakar, luktar. Hans ideal är det edsvurna oväldiga vittnet som bemödar sig om att intet förtiga, tillägga eller förändra. De få pekpinna är ärligt redovisade. När han återger vad någon sagt kan han visserligen anteckna att personen ifråga talar Granma-språk (Granma är Kubas

Pravda), men i allmänhet är han mycket återhållsam med kommentarer.

På Kuba är den främsta "tillhörigheten" bostaden och den är en prekär besittning. Även i övrigt skapar bristsituationen en permanent avund och hunger efter statussymboler. Beskrivningen av en ung mans krumbukter för att av en turist få en golfmössa är, trots sin lågstämmdhet, helt enkelt tragisk, men igen okommenterad.

En intervjuad säger: "Fidel har sagt: de som inte är för oss är emot oss," och Gébler kostar på sig en av sina sällsynta fotnoter: "Fidel Castro meddelade denna inriktning först i sitt tal den 1 maj 1961. Kontrarevolutionärer, sa han, skulle utvisas. Det var i detta tal som han, för första gången, deklarerade att Kuba skulle bli socialistiskt".

Den citerade personen, Manuel, fortsätter med "Jag tycker inte om detta. Det betyder krig. Om du inte håller med måste du lämna, du utvisas. Fidel har sagt det också. Det ger frihet bara åt dem som stödjer revolutionen, och ingen till dem som motsätter sig den. Detta är Fidels policy. Jag tycker inte om den". Igen kommer Gébler med en försynt förklaring, i en fotnot, som sig bör: "Jag tror detta är en omarbetning av president Dorticós uttalande från 1964: Vårt huvudsakliga syfte har varit full frihet åt dem som stödjer Revolutionen, ingen åt dem som är emot den". Ehuru Manuel misstog sig beträffande upphovsmannen är andan antagligen omhuldad av alla regeringens medlemmar".

Lika försynt påminns vi om kubanernas historia. Först en bra bit in i boken kommer detta kapitel, som vanligt med en nästan synbar strävan att undvika att färga skildringen. Gébler redovisar det spanska och det oberoende Kubas historia,

skildrar slaveriets enorma politiska betydelse och ger några skrivbordsiakttagelser, men läsaren tycker sig känna att han egentligen tycker att detta är snudd på stilbrott.

Så när Gébler tar sig friheten att nämna korruptionens "magiska cirkel" avser han den historiskt belagda. Nutida korruption bara antyds: det är tydligt att Kuba har importerat den sovjetiska manin för angiveri, att tjänstemän inom den allestädes närvarande Kommittén för Revolutionens Försvar missbrukar sin makt till sexuellt utnyttjande av unga kvinnor, o s v. Men dessa slutsatser får läsaren dra själv, Gébler bara refererar.

Även relationen till det mäktiga Sovjet lämnas därhän. Inget sägs om soldaterna i Afrika, och endast i en parentes upplyses vi om att det sovjetiska biståndet lär uppgå till en miljon dollar om dagen. Ej heller nämns att Kuba under några år fått importera socker för att kunna uppfylla sitt åtagande gentemot Sovjetunionen som betalar med olja som Kuba delvis re-exporterar, till fallande priser (enligt andra bedömare har dessa prisfall kostat kubanerna 300 miljoner dollar per år).

Sovjetmedborgare och västerlänningar – mest från Kanada – möter vi bara i en och annan iakttagelse av sovjetiska turister och deras väl utvecklade förakt för kubaner, och västerlänningar som rider på

svartabörskursen på dollar, inte sympatiska de heller: vulgära, liderliga, naiva och på samma gång misstänksamma.

USAs betydelse för gemene man illustreras genom snart sagt otaliga exempel: de åtrådda dollarbutikerna med deras ordentliga skor och kylskåp (de sovjetiska kylskåpen kostar nästan tjugofem tusen kronor), släktingarna i Detroit och Miami (där 40 % av befolkningen lär vara av kubansk härkomst), televisionen, frikyrkorna.

Den gästfrihet mot besökare som kubaner i alla tider varit kända för lever kvar, men det moraliska och materiella elände som socialismen brett ut över ön är dödande.

Så här beskriver Gébler ett av hotellen: I matsalen fanns bara rostat bröd och smör, och smöret var härsket. En blind man kom in och fann med svårighet ett bord. När han tog av sig hatten slog han sönder ett glas. Den gamla magra servitrisen blev rasande. Hon begärde att få hans portmonnä och tog ur denna pengar för att betala. "Men han är blind," sa jag. "Då skulle han väl stanna hemma, eller hur?" ropade hon tillbaks.

Det blir, efter Carlo Géblers lågmälda, nästan kommentarfråa bok, svårt att förstå hur någon, trettio år efter revolutionen, kan fortsätta att se Kuba som en attraktiv modell.